

Kristu kao POSREDNIKU IZMEĐU BOGA I LJUDI.

Teološke izričaje Novoga zavjeta moramo razumjeti najprije na temelju tradicije Staroga zavjeta. Zato teološki pojam „Sina Božjega“ moramo najprije tumačiti u svijetlu starozavjetne tradicije o Sinu Božjemu. Isus nije sebe nigdje izričito nazivao ni Sinom Božjim ni Mesijom, ali je tvrdio da govori u ime Boga i da u Njegovo ime djeluje te da je u jedinstvenom zajedništvu s Bogom kao svojim Ocem. Kad je prva Crkva formulirala svoju vjeru u Isusa kao „Sina Božjega“, nije to učinila iz nekog apstraktno-spekulativnog promatranja nego iz povijesno-konkretne situacije. Prva je Crkva povijest i sudbu Isusa Krista shvatila kao samoočitovanje Boga. „Tko vidi mene, vidi Oca!“ (Iv 14,9). U tom smislu se može govoriti o kristologiji „odozdo“ (192–193).

Činjenica da je Isus bio istinski čovjek, a Novi je zavjet pretpostavka koja se sama po sebi razumije. On je – izvješćuje NZ – rođen od zemaljske majke, osjećao je glad, žeđ, umor, radost, žalost, ljubav, bol, napuštenost od Boga i, konačno, doživio smrt. U tom čovjeku i kroz tog čovjeka Bog je eshatološki, definitivno i neponovljivo, progovorio i djelovao. Na tom konkretnom povijesnom čovjeku, Isusu Nazarećaninu, odlučuje se zato eshatološki spas svakog čovjeka. Upravo su zato napisana evanđelja. Ivanovo Evanđelje izričito izjavljuje: „I Riječ je tijelom postala i stanovala među nama!“ (Iv 1,14). *Tijelo* (grč. sarks) znači čovjeka u kontekstu njegove slabosti, svakidašnjice i nevolje. Riječ je Božja, dakle, potpuno ušla u naše ljudstvo, u svu svoju svakidašnjicu i, na kraju, u samu smrt. U NZ nigdje nije jednostavno rečeno: „Bog je postao čovjekom“, nego „on je postao *ovaj* čovjek Isus u Nazaretu“ (232). Sva je ta teološka stvarnost izražena obrascem „Sin Čovječiji!“. Isus je SIN ČOVJEČJI!

Zadnje je poglavlje posvećeno temi „Isus posrednik između Boga i čovjeka“ (270–322). Ovdje se radi zapravo o pitanju jedinstva božanstva i čovjštva u jednoj osobi (tzv. hipostaza). Radi se naime o isповijesti da je Isus u *osobi* posrednik između Boga i ljudi (usp. 1 Tim 2,5) i Novi savez, sklopljen između Boga i ljudi (usp. 1 Kor 11,25 i Lk 22,20). Radi se dakle, u vezi s tom dogmom, o temeljnom pitanju spasenja i posredovanja između Boga i ljudi. Pisac najprije obrađuje *osobu* Posrednika a zatim njegovo *djelo*. I tu radi po

svojoj uhodanoj metodi: najprije poseže za biblijskim činjenicama i činjenicama tradicije koje tumači novim i suvremenim hermeneutskim metodama. Sve skupa pak tumači filozofskom i teološkom refleksijom.

Ova se knjiga ubraja među najbolje novije knjige o Isusu Kristu. Pisac izvrsno uspijeva uskladiti tradicionalnu kršćansku nauku s podacima suvremene egzegeze i prenijeti je suvremenim jezikom (poštuje i suvremenu filozofiju!) suvremenim ljudima.

Adalbert REBIĆ

WALTER KASPER, DER GOTT JESU CHRISTI. Das Glaubensbekenntnis der Kirche. 418 stranica. Matthias-Grünewald-Verlag, Mainz 1982. DM 48.

Walter Kasper, rođen 1933, profesor je dogmatike na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Tübingenu. Dosad je objavio već nekoliko vrlo zapaženih teoloških djela (Das Absolute in der Geschichte, 1965; Glaube und Geschichte, 1970; Glaube im Wandel der Geschichte, 1973; Zukunft aus dem Glauben, 1978; Einführung in den Glauben, 1980; Jesus der Christus, 1981; Zur Theologie der christlichen Ehe, 1981).

Govor o Bogu je danas, u kontekstu suvremenog ateizma, temeljni problem i u isti tren i najdublja kriza suvremene teologije. Ovom izvanrednom knjigom autor pokušava riješiti taj problem i nadvladati tu krizu. „Vjerujem u Boga“ jest prvi, najvažniji i najopćenitiji izričaj kršćanske vjere. Sučelice suvremenu ateizmu koji je u mnogim sredinama postao već nešto sasvim normalno i prihvatljivo, a koji Drugi vatikanski sabor naziva „najozbiljnijim datostima suvremena vremena“, pokušava autor vjeru u Boga snažnije usvijestiti, uprisutniti i opravdati. Autor sistematski razvija i razlaže teologiju u pravom smislu riječi kao nauku o Bogu na temelju tradicije, Biblije i spoznaja suvremenih znanosti.

Knjiga ima tri dijela. U *prvom* dijelu (Pitanje Boga danas, str. 13–170) obrađuje pitanje Boga u kontekstu našeg vremena i naše civilizacije i kulture. Bog je danas u mnogim sredinama postao problem. Mnogi odbijaju vjeru u Boga, nijeću opstojnost Boga. Čine

to u ime autonomije prirode i u ime autonomije čovjeka (Feuerbach, Marx, Nietzsche). Nakon što je prikazao stanje problema s Bogom, autor počinje teološki vrsno raspravljati o zadaći teologije u odnosu na spoznaju Boga i vjeru u nj. Suvremeni je ateizam doveo teologiju u tešku situaciju. Pred praktičnim nijekanjem Boga i totalnim indiferentizmom u pogledu na Boga, teologija je danas postala *bez riječi* i *bez sposobnosti pripočivanja* ljudima. Nedostaju joj slike, simboli, pojmovi, kategorije, s pomoću kojih bi mogla suvremenu čovjeku vjerodostojno i uvjerljivo govoriti o Bogu. Ova kriza osnovnih preduvjeta za razumijevanje i shvaćanje Boga jest kriza suvremene teologije. Drugim riječima, kriza suvremene teologije sastoji se u tome što ona danas nema one *praeambule* koje su nužne i neizostavne da bi se vjera u Boga mogla izraziti, doživjeti i prenijeti. Tradicionalna apologetika je danas bespomoćna pred tim problemima. Ona je sva izgrađena na pretpostavkama znanosti koje su bile uvjetovane određenim vremenom i određenim mentalitetom koji je prošao. Zato suvremena teologija mora bezuvjetno uzeti u obzir pretpostavke suvremene znanosti u odnosu na govor o Bogu. Dokumenti II. vatikanskog sabora pokušavaju ih uzeti u obzir. Enciklika rimskog biskupa pape Pavla VI. *Ecclesiam suam* (1964) također pokušava govoriti jezikom koji je razumljiv suvremenu čovjeku, svakako razumljiviji nego onaj iz pretkoncilskog vremena.

Drugi dio obrađuje (171–284) konkretnog Boga povijesti, Boga Abrahamova, Izakova, Jakovljeva, Boga Isusova, Boga koji ljudima daruje život, spasenje i slobodu. Pitanje o Bogu autor razmatra u okviru pitanja o spasenju. Dakle, soteriološko istraživanje Boga. U tom kontekstu dolazi i pitanje o Duhu Svetome.

Vrlo iscrpno pisac istražuje biblijski, odnosno kršćanski pojam Boga, Boga kao oca. Osobito se zaustavlja na objaviteljskoj riječi o Bogu Ocu koju nam je posredovao Isus Krist, odnosno Novi zavjet. U tom kontekstu razrađuje i novozavjetno poimanje sinovstva Božjeg Isusa Krista. Pisac pokušava taj teološki pojam protumačiti u okviru teologije o Logosu i o utjelovljenoj Riječi Božjoj (teologija pojma *kenosis*). Posebno poglavlje u tom trećem dijelu posvećuje osobi Duha Svetoga, davaoca i usavršitelja svakog života.

Obrađuje Duha Svetoga u okviru stvaranja i u okviru povijesti spasenja Staroga i Novoga saveza. Ističe razlike u kršćanskom poimanju Duha Svetoga koje postoje u zapadnoj i istočnoj kršćanskoj zajednici.

Ovime je pisac došao do najvećeg otajstva naše vjere, do otajstva Presvetog Trojstva. To je predmet *trećeg* dijela njegove knjige (285–384). Pitanje Trojstvenog Boga obrađuje temeljito, na svim razinama, sa svih strana. Najprije uzima u obzir ono što u tom kontekstu pružaju razne religije (povijesnoreligijski vid) i mudroslovlje (filozofski vid). Zatim posužuje za objaviteljskim elementima: Stari zavjet priprema objavu Trojstvenog Boga, Novi zavjet je ostvaruje, prvi kršćanski teolozi (oci) formuliraju a crkveni sabori predlažu kršćanima na vjerovanje. Pisac produbljuje i suvremenim jezikom tumači otajstvo koje se mnogim kršćanima danas čini ne samo nejasnim nego i neprihvatljivim. Pisac pokazuje kolika i kakva nada i utjeha izrasta iz vjere u to otajstvo za pojedine kršćane. Bog, izvor života, poklonio je po svome Sinu život ljudima i hoće da se taj život u ljudima po djelovanju Duha Svetoga dovede do punine. („Hoću da imaju život i da ga imaju u punini!“). Naš je Bog, Bog *zajedništva* i *ljubavi*. On obdaruje ljude i zajedništvom i ljubavlju, stvarnostima koje su upravo danas tako potrebne čovjeku.

Adalbert REBIĆ

GUSTAVO GUTIEREZ, THEOLOGIE DER BEFREIUNG. Mit einem Vorwort von J. B. Metz. Sa španjolskog preveo Horst Goldstein Miz: Systematische Beiträge 11. U suizdanju s Chr. Kaiser Verlag izdao Matthias – Grünewald – Verlag Mainz. München 1973, 1982 (6. izdanje) DM 36.

Gustavo Gutierrez je poznati latinsko-američki teolog, i to upravo teolog oslobođenja. Rođen je 1928. godine. Studirao je medicinu, filozofiju, psihologiju i teologiju. Profesor je teologije i socijalnih znanosti na Katoličkom sveučilištu u Limi (Peru).

Knjiga *TEOLOGIJA OSLOBOĐENJA* izrasla je iz života čovjeka koji je znao, prosvjetljen evanđeljem i svojom osobnom vje-